СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 7. Джерзи Сіти, Н. Дж., понеділок, 11. січня, 1926. VOL. XXXIV. No. 7. Jersey City, N. J., Monday, January 11. 1926. TREE CENTS

Вуглеві переговори все ще без висліду

НЮ ЙОРК, 8. січня. — Після цілоденної конференції представники властителів копалень та майнерської юнії розійшлися нині домів, знова не осягнувши просто ніякого висліду.

Дискусія знова велася довкола питання арбітрації, і представники майнерів знова показали, що вони не відступлять ні кроку від свого попередного становища.

Переговори відложено до 2. години в суботу.

СЛІДСТВО СЕНАТУ В СПРАВІ МИТА.

ВАШИНГТОН, 8. січня. — Перед судовим комітетом сенату, що тепер розслíджує закиди несправедливого розділювання мита на особисту користь членів кабінету міністрів, станув нині теперішний генеральний прокуратор (міністер судівництва) Джан Сарджент.

Комітет хотів довідатися від нього, чи міністерство судівництва старалося дістати від федеральної комісії межистейтової торговлі роскриті сею комісією факти, що буцімто алюміновий траст Америки ломав закон про свобідну конкуренцію.

Свідок зізнав, що він не знає докладно, що робить його міністерство.

ЗА ҐУМОВИЙ ПРОМИСЕЛ.

ВАШИНГТОН, 8. січня. — Серед републиканської партії йде тепер суперечка за те, чи федеральний уряд має дати якусь грошеву допомогу для американських підприємств, що хочуть засадити великі плянтації ґумових дерев на Филипинських островах, щоби в сей спосіб увільнити американських споживачів від визиску англійського ґумового тросту. Президент Кулидж заявився проти такої субвенції.

РАНЕНІ БУРЕЮ НА МОРЮ.

НЮ ЙОРК, 8. січня. — На кораблі Турингії з лінії Гамбург-Америка приїхало нині з Европи 100 пасажирів, умучених страшною бурею. Чотирох з них буря сильно побила. Сильні морські филі наробили на кораблі богато шкоди. Безупинні удари филь пігнули сильні зелізні підпори на покладі та виперли частину зелізного поруча.

ПРОЄКТ НАТУРАЛІЗАЦІЇ БУВШИХ АМЕРИКАНСЬКИХ ЖОВНІРІВ.

ВАШИНГТОН, 8. січня. — Конгресмен Бейкон з Ню Йорку вніс нині проєкт закона про натуралізацію чужинців, що служили в час світової війни в американськім війську.

Після сього проєкта такі чужинці малиби право домагатися американського горожанства без вижидання звичайного в сьому случаю речинця та вплати звичайних належитостий.

За сим законопроєктом стоїть Американський Леґіон.

ЗА ПРАВА МУРИНІВ.

ВАШИНГТОН, 8. січня. — Перед Найвисшим Судом Злучених Держав розглядається тепер важна справа, яка дотикає відношення межи білою а чорною расою.

Справа мала свій початок таки в Вашингтоні. При одній з богатих улиць міста, при котрій стоять межи инчим доми Вилсона й Гувера, стоїть сей дім, що став тепер предметом дивного процесу. Бувші властителі сього дому продали його якійсь пані Кориґен під умовою, що вона не перепродасть його Муринам. Коли пані Кориґен продала сей дім пані Кертис, колишні властителі подали в суд позов о уневажнення сього контракту на тій основі, що пані Кертис є муринської крови.

Перший суд станув на становищи, що контракт був важний та що пані Кориґен не мала права продавати дому Муринам. Коли справа пішла в висші суди, вона вже набрала публичного значіння. З одної сторони стануло Товариство Піднесення Муринів, з другої Ку-Клакс-Клен. Мурини та їх адвокати доказують, що суд не повинен виконувати контрактів, які відділяють чорну расу від білої, бо такі контракти є незаконні. Суд уже переслухує справу два дні, але вироку ще не видав.

КЛОПОТИ З НЕПЕВНИМ ГОРОЖАНСТВОМ.

НЮ ЙОРК, 8. січня. — На американськім корабли Минекада, що приїхав нині з Англії, приїхала межи инчими пасажирами 39-літна старуха, вдова по якімсь Чаплині. При перегляді пасажирів іміґраційними урядниками подала вона, що вона має 61 літ, що вона родилася в Англії та жила в Злучених Державах без перерви 39 літ. Була вона замужна за Чеплином, котрий хоча роджений поза Америкою, уважав себе Американцем. На тій основі й вона, коли жінки дістали право голосовання, віддавала голос при виборах Гардинга. Коли, однак, вона захотіла недавно відвідати свого сина в Англії та зажадала американського пашпорта, уряд відповів її, що її муж американського горожанства ніколи не приняв та що вона не є чорожанкою Америки. Прийшлося її брати дозвіл від англійського уряду.

На основі сих фактів урядники трактували її яко англійську горожанку та казали її перейти через звичайну іміґрантську контролю. Через те, що англійська квота була невичерпана, старуха мимо свого віку здорова, вона вийшла зараз на другий день на американську сушу.

ГОЛОС РІДНОЇ ЗЕМЛІ.

ДОРОГІ ЗЕМЛЯКИ!

НАБЛИЖАЄТЬСЯ СВІТЛИЙ ПРАЗНИК РІЗДВА ХРИСТОВОГО. В ЧАСІ, КОЛИ ВИ ТАМ А МИ ТУТ ЗАСЯДЕМО ДО СВЯТОЇ ВЕЧЕРІ, ПРОСИМО ВАС О ОДНО: НА ХВИЛЬКУ ПОЛИНЬТЕ ДУМКОЮ ДАЛЕКО — ГЕНЬ ЗА МОРЕ, У РІДНИЙ МНОГОСТРАДАЛЬНИЙ КРАЙ, ДЕ ЛЕЖАТЬ КОСТИ ВАШИХ ПРЕДКІВ.

СУМНА БУДЕ У НАС СЬОГО РОКУ СВЯТА ВЕЧЕРЯ. ІЗНЕМІГСЯ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД, ВИСНАЖЕНИЙ ДО КРАЮ. ТА БІЛЬШЕ ЯК МАТЕРІЯЛЬНИМИ НЕДОСТАТКАМИ І ЗЛИДНЯМИ ТРИВОЖИТЬСЯ ВІН БУДУЧНОСТЮ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ.

ІСТНОВАННЄ РІДНОЇ ШКОЛИ ЗАГРОЖЕНЕ. ІЗЗА ГОЛОДОВОЇ КАТАСТРОФИ І ПОЛЬСЬКОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ, А СЛІДОМ ЗА СИМ І ВИСНАЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА, В КАТАСТРОФАЛЬНИЙ СПОСІБ ЗМЕНЬШИЛАСЬ ЖЕРТВЕННІСТЬ СТАРОГО КРАЮ. СТОЇМО ПЕРЕД КОНЕЧНІСТЮ ЗАМКНЕННЯ ДЕЯКИХ ПРИВАТНИХ УКРАЇНСЬКИХ ШКІЛ. ТОМУ НЕОДНА ДИТИНА БУДЕ СУМНОЮ ПРИ СВЯТІЙ ВЕЧЕРІ. ВОНА НЕ ЗНАЄ, ЧИ ВЕРНЕТЬСЯ ЩЕ ДО УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ...

ДОРОГІ БРАТТЯ І СЕСТРИ: — ВИ КІСТЬ З НАШОЇ КОСТИ, КРОВ З НАШОЇ КРОВИ. ЯКЩО У ВАШИХ СЕРЦЯХ ЖЕВРІЄ ЩЕ ЛЮБОВ ДО МАЛИХ, БОСИХ СЕЛЯНСЬКИХ І ДО ОБДЕРТИХ, БЛІДИХ РОБІТНИЧИХ ДІТИЙ УКРАЇНСЬКИХ, ТО НЕ ЖАЛУЙТЕ НІЯКОЇ ЖЕРТВИ А ПОМОЖІТЬ РІДНІЙ ШКОЛІ У ВЕЛИКІЙ ПОТРЕБІ.

ПРИЗНАЧІТЬ ВСЮ КОЛЯДУ І ВСІ ЗБІРКИ МІСЯЦЯ СІЧНЯ НА РІДНУ ШКОЛУ! ПРИСТУПАЙТЕ САМІ В ЧЛЕНИ ТОВАРИСТВА І ПРИЄДНУЙТЕ РІДНИХ І ЗНАКОМИХ!

МИ ВІРИМО, ЩО ПРИ ДОПОМОЗІ НАШИХ ЗАМОРСЬКИХ БРАТІВ І СЕСТЕР НЕ ТІЛЬКИ ЗБЕРЕЖЕМО НАШІ ДОТЕПЕРІШНІ НАДБАННЯ НА ПОЛІ ШКІЛЬНИЦТВА: 26 НАРОДНИХ ШКІЛ, 11 ЗАХОРОНОК, 5 УЧИТЕЛЬСЬКИХ СЕМИНАРИЙ, 11 ГІМНАЗИЙ, 4 БУРСИ, 1 ТОРГОВЕЛЬНУ ШКОЛУ, 1 ТКАЦЬКУ, 4 ФАХОВІ ДОПОВНЮЮЧІ ШКОЛИ, 1 КУРС ТЕРМІНАТОРІВ, КУРСИ НЕГРАМОТНИХ І ЧИСЛЕННІ КУРСИ УКРАЇНОЗНАВСТВА, — АЛЕ Й ПОШИРИМО ДІЯЛЬНІСТЬ РІДНОЇ ШКОЛИ. СЕ НАШ НАЦІОНАЛЬНИЙ ОБОВЯЗОК. ПІВ МІЛІОНА УКРАЇНСЬКОЇ ДІТВОРИ АБО ЗОВСІМ ПОЗБАВЛЕНА НАУКИ В ШКОЛІ АБО ХОДИТЬ ДО ЧУЖИХ ШКІЛ. МИ МУСИМО ДАТИ ЇЙ РІДНУ УКРАЇНСЬКУ ШКОЛУ!

ГОЛОВНА УПРАВА УКРАЇНСЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ТОВАРИСТВА РІДНА ШКОЛА:

БР. ЯНІВ, голова; (Печать). АНТІН ГАВРИЛКО, секретар.

ЗЛОЧИННА ЗМОВА ПРОТИ ІНДІЯН ОСАҐА РОСТЕ.

ҐАТРІ, Оклагома, 7. січня. — Велика лава присяжних суддів Федерального суду почала нині переслухувати свідків в справі заговору громади білих злочинців, які мали на ціли вимордувати родину червоношкірих Індіян, племени Осаґа, щоб відтак забрати їх маєток, якого вартість рахують на 2 міліони долярів. Зі зізнань перших свідків показується, що заговір обняв убитє 20 осіб. Заявили се судові два учасники заговору, які щоб вратувати своє життя перед судовою карою, признались до вини й видали своїх спільників.

„ДОБРА ГОРІВКА", ОБЛЕКШУЮЧА ОБСТАВИНА.

ШИКАҐО, 7. січня. — Один місцевий федеральний суддя, розглядаючи позов прокураторії проти одного бутлеґера, признав прозьбу обжалованого, що він не продавав підробльовану горівку, але справдішну, незатроєну горівку, яко добре облекшуюче средство. Судья сказав, що він хотів дати обжалованому 6 місяців тюрми, але за те, що він продавав добру горівку, дає йому лишень 60 днів.

РУМУНИ ЗАБОРОНИЛИ ПРОТИЖИДІВСЬКИЙ КОНҐРЕС.

Румунський уряд не дав дозволу на улаштування протижидівського конґресу в Великім Варажділні. Мадярським делеґатам, що хотіли виїхати на той конґрес, не дали пашпортових віз.

ВІДЗНАЧЕННЯ ДОСЛІДНИКА КИТАЮ.

Шведський дослідник Китаю, проф. Андерсон одержав від шведського географічного товариства золоту медалю за заслуги при досліджуванню Китаю.

ВЕЛИКА РОБІТНИЧА ДЕМОНСТРАЦЯ В ДРОГОБИЧІ.

Дня 2. грудня бориславські нафтові робітники і часть урядників покинули у копальнях працю і пішки удалися до Дрогобича.

Тритисячна робітнича маса удалася під старости і у острій формі жадала помочі безробітним і уділення позичок на закупно опалу на зиму.

Спершу поліція намагалася демонстрантів розігнати, але супроти постави робітників поліція згодом вицофалася а староста запевнив делеґацію, що їхні вимоги сповнить.

СКАРБИ НА ДНІ МОРЯ.

Німецькі часописи передають новину, від якої вянуть зі заздрости всі, що терплять нині на недостачу золота, а саме: що російські нурці добули з дна моря англійський корабель „Чорний Принц", який потонув підчас кримської війни а в якому було збережене у зелізних сховищах золото, вартости вісім міліонів долярів.

В ОБОРОНІ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.

Центральний Комітет УНДО на свойому засіданні в д. 28. листопада 1925 рішив повести скріплену акцію в напрямі оборони прав українського вчительства. Для цеї цілі мусить зібрати в короткому часі весь матеріял про фактичний стан українського вчительства як: стан наших і польських учительських сил в місцевостях з з українським населенням; перенесення; передчасне спенсіоновання; звільнення зі служби; неприминання нових українських сил і скількість принятих польських; число кандидатів-Українців учительського звання.

НАУКОВІ КОНҐРЕСИ І ЗІБРАННЯ В АМЕРИЦІ.

На протязі одного тижня — послідного тижня 1925 р. — відбулися зізди і зібрання шістьдесять-восьми ріжних наукових товариств і установ. Обраховують, що приблизно дві тисячі учених читало свої доповіди і лекції, яких слухало поверх пять тисяч учених.

Дня 28. грудня почався в Кенсас Сіти зізд „Американського Товариства для Поступу в Науці", на якім було заступлено 41 наукових установ і секцій товариства. Понад 1,000 наукових розвідок обіймаючих всі галузи людського знання, було предложено перед зібранням.

В місті Ню Гейвен (Конектікут) відбувся в томуж часі зізд Товариства Американських Натуралістів (природознавців), Американського Антропологічного Товариства, Американського Фолкльористичного Товариства, Американського Союзу Музеїв, Американського Товариства Зоольогів, Геольогічного і Мінеральогічного Товариства Америки та Палеонтольогічного Товариства.

В Клівеленді і Медісон (Висконсин) мали свої зізди учені робітники на полі біольогії і медицини: Товариство для Експериментальної Біольогії, Товариство Біольогічних Химіків, Фізіольогічне Товариство та инші.

В місті Ню Йорку збиралися наукові орґанізації соціольогів, економістів і статистиків. Свої зізди і збори мали тут Товариство Соціольогів, Американське Економічне Товариство, Американське Товариство політичних Наук, Американське Статистичне Товариство і Американське Товариство для Робітничого Законодавства.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

Польща під диктатурою американських і жидівських фінансістів.

БЕРЛІН, 8. січня. — Американський фінансовий знавець професор Е. В. Кеммерер, з Принстонського університету (Принстон, Н. Дж.), котрого нюйорські банки вислали до Польщі, щоб розслідив її фінансовий стан, по провіренню ситуації передав ноту польському правительству, в якій зясував вимоги нюйорських банків до Польщі, коли хоче від них одержати фінансову допомогу.

Професор Кеммерер предложив Польщі такі домагання:

1. Радикального зменьшення польської армії.
2. — Строгого нагляду над польськими бизнесовими фірмами.
3. — Збільшення податків великих земельних власників.
4. — Скасовання 8-годинного дня праці.
5. — Побільшення видатности польського промислу.
6. — Признання рівних прав і привилеїв усім жидівським промисловцям і торговцям в Польщі.

Се останнє домагання вважають в Польщі за революційне, бо Поляки намагалися збудувати свій промисл і торговлю переслідуванням жидівського промислу і торговлі. Одначе ся політика показалась помилковою, бо причинилась тільки до занепаду торговлі і промислу в Польщі та загалом підкосила її економічне життє. Се сказав польському урядови професор Кеммерер, зазначуючи, що признання привилеїв Жидам в Польщі се головна умова позички нюйорських банків для Польщі.

Таскамо і щодо радикального зменьшення польської армії.

Деякі польські урядовці годяться з його поглядами, бо знають, що інакше Польща не може мати надії роздобути гроший в Америці, де на грошевому ринку Жиди мають голос.

ОСТЕРІГАЄ ПЕРЕД ВІЙНОЮ.

ЛОНДОН, 8. січня. — Премієр Стенлі Болдвин виголосив промову, в якій сказав, що колиб ще одна війна вибухла в Західній Европі, то вона принеслаби смерть сучасній цивілізації, як се було з великою римською імперією і її цивілізацією.

ЗА УДЕРЖАВНЕННЄМ КОПАЛЕНЬ.

ЛОНДОН, 8. січня. — Урядова углева комісія заявилась за удержавненнєм копалень угля в Англії.

ДОВГИ ІТАЛІЇ.

ЛОНДОН, 8. січня. — Переговори англійського міністра скарбу Черчилла з італійським міністром скарбу Вольпі у справі сплати італійського довгу зачнуться в понеділок.

Італія винна Англії пів міліярда фунтів стерлингів і Англія хоче, щоби сплачувала річно по 7 міліонів фунтів стерлингів.

БЕЗПЕЧНА ЗЕЛІЗНИЦЯ.

ЛОНДОН, 8. січня. — Торік зелізниці у Великій Британії забили тільки одного чоловіка.

В томусамому часі французькі зелізниці забили 40 осіб, а американські чотири рази стільки.

Англійські зелізниці найпоспішніші, але одночасно на них найбільше оберігається приписи осторожности.

ЗМОВА ПОЛІТИЧНА.

ПАРИЖ, 8. січня. — Тутешні газети пишуть, що змова мадярських фалшівників проти французьких франків мала політичний підклад. Вони, кажуть, хотіли вжити сим робом добутих гроший на політичний переворот в Чехо-Словаччині, Юґославії і Румунії, щоб відбудувати давню Угорщину і посадити на престолі в Будапешті архикнязя Альбрехта.

Сі фалшиві гроші, пишуть газети, друковано вже довший час і пробувано їх пустити закордон, одначе всі заходи не вдавались, аж поки недавно не викрито змови в Голяндії.

Головним почином у сій змові був князь Віндішгрец, котрий колись був великим маґнатом, а тепер програв на всяких спекуляціях і остався обдовженим безгрішником.

Франція оставила справу до вичищення угорському правительству, одначе щодо сього тут панують сумніви, бо кажуть, що і реґент Горті та другі члени влади були вмішані в сю скандальну аферу.

ПОВІНЬ В ПАРИЖІ.

ПАРИЖ, 8. січня. — Води на ріці Секвані (Сен) ще постійно прибувають і вона заливає деякі части міста. Одначе дощі вже зупинились і є надія, що повінь не зробить великої шкоди столиці Франції.

КАРДИНАЛ ВМИРАЄ.

БРУКСЕЛЯ, столиця Бельгії, 8. січня. — Кардиднал Мерсіє, зверхник католицької церкви в Бельгії, лежить смертельно хорий.

БУРЯ В ПЕТЕРБУРЗІ.

МОСКВА, 4. січня. — В Ленінграді (Петербурзі) була дня 29-ого грудня м. р. велика снігова буря, яка засипала місто снігами, що годі було перейти улицями. Весь рух в місті спинено. Для чищення міста призвано військо.

Користайте з нагоди! — Користайте з нагоди.

ТЕПЕР БЕЗ ВСТУПНОЇ ОПЛАТИ ПРИЙМАЄСЯ ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА

ВСТУПАЙТЕ СЕЙЧАС. — ВСТУПАЙТЕ СЕЙЧАС.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіти і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ДОБРЕ РОЗВАЖАЄ, ХТО ВСЕ РОЗВАЖАЄ

Нові поліси, які випускає сим часом Український Народний Союз на основі ухвал послідної загальної конвенції, вже викликали велике заінтересовання серед загалу членів нашої організації та поза нею. Видно се з великого числа листів, які головна канцелярія й редакція дістали в справі сих поліс.

Сі листи показують, що наші люди взялися до сеї справи серіозно та що вони розважають її по бизнесовому, себто так, як такі річи, як обезпечення, треба розважати. Що наші люди розглядають нові поліси по бизнесовому, се видно по тому, що богато з них дивиться на копти нових поліс та порівнує їх з коштами подібних поліс у других, відомих їм асекураційних організаціях.

Під деякими однак оглядами таке порівнування не зовсім ще бизнесове. Як видно з одержаних листів, наші люди часто порівнують кошти, але майже ніколи не порівнують користий, які дістає властитель поліси. Навіть, як дехто вже й порівнує користи, то порівнує лишень одну користь, а не дивиться на всі користи, які дає наша організація. Хоче чоловік знати, як дешева наша організація в своїх полісах при вивиновання по 20 роках, то він порівнує просто лишень сю рубрику з подібною рубрикою з другої організації, забуваючи при тім, що в кождій полісі 20-літного вивиновання є ще другі постанови, якими одна поліса ріжниться від подібної поліси другої організації. Тому кождий, що порівнує зі собою подібні поліси, повинен брати під увагу цілу полісу, з усіми її постановами, з усіми її добродійствами. Лишень той, хто бере цілу полісу як цілість, порівнує як слід.

Всяке добродійство, надане організацією членови, не приходить йому дарма. Всяке таке добродійство коштує організацію гроші, а коли воно коштує гроші організацію, то воно мусить коштувати гроші й члена, бо всяка організація складає кошти обезпечення своїх членів на своїх членів. Дасть примірно організація членам право до троха більших зворотів, або дасть вона сі звороти троха скорше, як друга, то се зараз її, себто членів, коштує гроші. Дасть вона членам право діставати газету, то се також коштує організацію гроші, а тим самим члени платять за се. Мають приміром члени ще право до запатунку з фонду бідних, то й се є добродійство, за яке організація, себто члени, мусять заплатити. Всяка організація, що сего не дає, а хотілаби се дати, мусілаби свої оплати на членів підвисшити.

В суті річи межи великими запомоговими організаціями а великими асекураційними підприємствами щодо коштів обезпечення ріжниці нема. Всі вони опираються на таких самих розрахунках, на таких самих табличках смертельности, і в усіх них як 2 додати до 2, то вийде 4. Значить, якби всі поліси давали такі самі добродійства до найменчої точки, то й кошти булиби такі самі.

Ріжниця межи запомоговими організаціями а асекураційними організаціями в коштах лежить у тому, що запомогові організації не видають великих гроший на удержування великих офісів, великого числа агентів і урядників, і таке инче. Вони покладаються на свідомість своїх членів, сподіваючися, що вони признають свою організацію потрібною для себе вже по тому за те, щоби її розширити. Гроші, які вони моглиби видати на удержання дорогої адміністрації, запомогові організації, як Український Народний Союз, волють видавати на добродійства для самих членів, дати їм ще якусь додаткову запомогу, як приміром на случай недуги або каліцтва, або газету, або книжку, словом освіту.

Друга ріжниця межи асекураційним підприємством, а запомоговою організацією, якою є Український Народний Союз, лежить у тому, що асекураційне підприємство не має відділів, не має підвладних товариств. Через се воно немовби мертва машина. Коли вмре член, записаний до такої організації, то організація присилає його родині чека, і на тім вся його опіка над родиною кінчиться. Не те запомогова організація. Організація присилає чека, але вона знає, що се ще не повна потіха для родини. Тому уряд і члени відділу, через котрий покійний належав до організації, зявляються в домі жалоби, щоби помогти своєю живою помочю, щоби хочби своєю присутностю потішити родину, та віддати послідну прислугу свому померлому товаришови. Для людий, які живуть відлюдками, такі прислуги можуть видаватися зайвими, але для людий, які живуть живими серед живої суспільности, таке вважають потрібним і важним. Се живе заінтересовання організації родиною свого члена та товариська запомога відділу становить одно з найважнійших добродійств. Для сего добродійства ціни просто нема.

ЩО МОЖЕ НАМ ДАТИ ГУЦУЛЬЩИНА?

Наше гуцульське племя числом мале, економічно слабе, а просвітно занедбане, але незвичайно талановите. Процентово до свого числа внесло воно дуже великі цінности до скарбу української культури. Вистане згадати гуцульських будівничих, що будують не тільки доми і всі господарські будинки, але й млини, мости та церкви, а все те в стилю власнім, не зпозиченім ні в кого стилю; гуцульські різьби в дереві, що вславилися своїм тонким викінченням та жмудною, терпеливою роботою далеко поза границями краю, гуцульські килими і вишивки, що блищать гармонійним добором барв та прегарними мотивами, гуцульські писанки цікаві орнаментикою та барвами та солідні керамічні вироби, пошукувані навіть до чужих музеїв. Та поза тим заслугують на увагу також гуцульські вироби з мосяжу і инших металів. Все те носить свою питому ціху, все відмінне від подібних виробів инших наших племен. І все те викінчують самостійно люди, що не вчилися по ніяких школах, а часто не були ніде дальше поза своїм, або що найбільше сусіднім повітом. Чогож доказалиби такі талановиті одиниці, колиб вони вчилися в школі і підготовилися теоретично до виконання подібних робіт, колиб побачили як виконують ті роботи де инде. Між Гуцулами трапляються одиниці, що побачивши раз якусь річ і приглянувшися її, відтворюють її так, якби вчилися того ремесла. Загально відоме, що коли перед трийцятьроками побачив один Гуцул в косівського адвоката ровер, зробив собі подібний з дерева і заліза і їздив ним. Инший знова зладив з дерева стінний годинник та направляє кождий годинник, хоч ніколи не практикував в ніякого годинникаря. Ще инший виливає дзвінки з прекрасним голосом, хоч не бачив ніякої фабрики дзвонів.

Наш національний інтерес вимагає рішуче того, щоби ми використали ті надзвичайні таланти, доставили їм приладів і матеріялу до роботи та дали їм відповідну освіту. Їх треба вишукати, стягнути з гірських верхів та затягнути до тої роботи, яка принесе користь і славу для цілої нації і їм самим.

Все те можнаби легко осягнути, якщоби ми мали відповідну фахову школу. Таку власне школу задумано построїти в місті Косові, але до цего треба великих фондів та дозволу польської влади. Все те того рода перешкоди, які прямо годі тепер перебороти. Та щоби ту важну справу все таки рушити вперед, завязався Комітет, який хоче відчинити вже тепер декілька майстерень, в яких фахові майстри вправлялиби учеників. Із тих майстерень може з часом повстати школа. Дві такі майстерні відчинило на разі „Гуцульське Мистецтво" в Косові, а саме килимарську і столярську, які стоять під опікою Українського Товариства Педагогічного.

Сі майстерні можуть виповнити одначе свою культурну місію тоді, коли через них поллється ширшою струєю фахова освіта по гуцульських селах. А се станеться тоді, коли в Косові засвоїться бурсу, в якій ученики майстерень знайшлиби не тільки приміщення, харч і опіку, але й доповнюючу науку та моглиб виховуватися на свідомих Українців. На закупно площі і будинок для бурси треба около $2500. Косівський повіт гористий і бідний, не годен спромогти себе на такий видаток і тому вертається вже кілька разів до американських емігрантів о допомогу. Це не є справа льокальна а загально-народна, тому Комітет відносився не тільки до поодиноких емігрантів з косівського повіту, але до всеї еміграції.

До Комітету належить між иншим наш відомий учений і письменник Володимир Гнатюк, який є заразом великим знатоком Гуцульщини. Він сам писав рівнож в тій справі кільдома наворотами, та якось не чути, щоби хтонебудь відозвався на той голос.

А тимчасом це дійсно справа першорядної ваги. Ми дуже богато уваги звертаємо на політику, а занедбуємо дуже часто другі галузи, як от мистецтво. А воно в певних обставинах принеслоби для нашої справи більше хісна чим політика. Бо коли не можемо здобути серця і умів чужих держав політичною пропагандою, то можна це легко зробити культурою. Тому треба нам плекати своєрідне мистецтво, тимбільше, що маємо такі знамениті талани як їх надибуємо серед наших Гуцулів.

Ми знаємо, що в Америці богато емігрантів походить із Гуцульщини. Таких, які горді на своє походження з високих верхів Карпат. Вони то повинні перші дати добрий примір і поперти справу піднесення гуцульського мистецтва. $2500 не така велика сума, особливо в порівнанню до ваги самої справи і її легко можнаби зібрати, якщоби була добра воля і охота. А такої не повинно в тім випадку забракнути.

Всі жертви можна слати прямо до краю на адресу: д-р Петро Рондяк, адвокат в Косові або через Обєднання в Филаделфії.

СЬОГОРІЧНА КОЛЯДА ДЛЯ РІДНОЇ ШКОЛИ.

Різдвяна Коляда рішає рік річно про судьбу Рідної Школи, про її істнування. Якщоби Різдвяна Коляда не дописала, змушена булаби Рідна Школа замкнути свої школи і припинити дальшу діяльність. В той спосіб булиби ми позбавлені під Польщею ще й тих останніх шкіл, в яких можна виховати молоде покоління на ідейних борців за волю українського народа.

Наш нарід в краю розуміє вагу Рідної Школи. Тому в минулім році, коли холод і голод визирав з наших сільських хат, коли за коляду на Рідну Школу саджали колядників в польську тюрму, 1126 громад пішло з колядою і наколядувало по наших горем прибитих селах $10,000. Себто зібрали на Рідну Школу за один раз таку суму, якої не складає ціла американська Україна за цілий рік.

А ми не повинні дати себе випередити в коляді старому краєви. Ми повинні зложити на ту ціль більше як складає голодне село в Галичині. Тому йдім з колядою на Рідну Школу в кождій місцевости, а зібрану коляду пересилаймо негайно до краю на потреби Рідної Школи через:

OBYEDNANNYE,
847 N. Franklin St.,
PHILADELPHIA, PA.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

З діяльности Ліги Американських Горожан.

Ліга Американських Горожан в Ню Йорку, яка гуртує українських громадян під кличем ідейного збратання, яка піддержує любов і привязання до своїх, перша з поміж десятюк нюйорських товариств, несла і несе поміч Рідному Краєви.

Завдяки зусиллям і невсипущій праці поодиноких членів, ся організація хоч мала числом в порівнанню до прочих організацій зі сотками членів, зуміла зібрати і переслати сього року Рідній Школі 365 дол., Гіпотечному Банку 350 дол., Голодному Селу 209 дол. 4 ц., Інвалідам 39 дол., — разом 963 дол. 04 ц. Дочисливши „народний податок", перевисшається повну суму тисячу долярів, для боротьби за державну независтимість.

Хочеться вірити, що з праздником Рождества Христового члени Ліги Амер. Горожан, започаткують свою дальшу працю на рік біжучий, колядою на Рідну Школу. Проситься отже дальше всіх прихильників і жертводавців, які повіряли свої датки в руки Ліги Горожан, приняти членів сеї організації з колядою, щоб тим способом прийти з помічю загибаючій Твердині Українського Народа, яка під теперішну пору чи не найбільше потребує нашої помочи.

Устами Рідної Школи, щирий привіт „Христос Раждається!"

За Виділ

П. Сокальчук.

(Кождий член Ліги Горожан при коляді виказується лістою).

ПЕТЕРСОН, Н. ДЖ.

На дім в Збаражі.

За Дмитра Редчука почином Антін Зелінський зібрав на Народній Дім в Збаражі $25, з котрої вислано $24, а решта на оплату посилки.

Жертвували: Антін Витківський і Антін Зелінський по $2; Антін Вакулинський, Филип Телевяк, Гнат Ничка і Дмитро Редчук по $5; Семен Любинець $1. — Разом $25.

Дмитро Редчук.

РАДЯНСЬКА УКРАЇНА.

Відносини в школі.

В наших руках приватний лист одного вчителя з Харкова. Про внутрішні відносини в школі пише він таке: „Важко працювати, коли нема чогось сталого. Що року щось нове, все нові експерименти. Я витратив чимало часу на те, щоби виготовити плян праці в школі на протяг цілого року на основі урядової шкільної програми. Аж тут нараз виходить зовсім нова урядова програма навчання. І вся моя праця пішла шкереберть. Письменство мусимо пристосовувати до виробництва, селянства, краєзнавства та громадознавства (це значить на основі письменства вчити тих предметів). Мусимо вчити дітей писати справоздання (доповіді), реферати, дописи до газет, а крім цього вчити їх судити, то значить вести засідання судів, зібрання, а далі писання протоколів із засідань та виголошування промов. На жаль, ці діти невміють добре ні писати ні читати. Роблять силу силенну похибок, бо немає часу на технічні вправи. От і мудруй, як знаєш. Мені сього року доведеться викладати і російську мову. Буду провадити паралелізм. Всі установи українізуються а перш за все школи. Хоч ворогів українізації ще дуже багато, перш за все серед зросійщеної інтелігенції, то вона не так помітна по всіх „установах". Лист з дати: Харків, дня 25. X. 925.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВОЇ ПРАЦІ.

На останнім річнім зїзді Американського Товариства для Поступу Науки — в грудні місяці минулого року — говорив д-р Вернон Келог про значіння організації й кооперації в науковій праці.

„Мабуть всі признають, що організація є потрібна й корисна у всякій громадській роботі, в господарстві, в промисловости, торговлі, що треба організувати і війну і мореплавство, але богато — навіть учених робітників — не люблять уживати слова „організація" в звязку з „наукою". Науки, вони кажуть, також як і музики або мистецтва, не можна успішно організувати і не треба.

Погляд такий опирається на дуже загально поширеній думці, що всякий великий поступ в науці і в науковім знанню, був зроблений окремими людьми, великими ученими, що працювали самі й одинцем. І воно правда, що здебільша всі найбільші наукові відкриття й епохи в історії науки значаться іменами окремих великих дослідників і винахідників. Але коли придивитись близше до історії тих епохальних подій в науці, то побачимо, що вони сталися не тільки зусиллями тих одиниць. Звичайно богато людий і богато голов, нераз на протязі і довгого часу і в богатьох місцях, досліджували окремі зявища, збирали факти, стягали окремі частини до купи, і тільки потім зявлялася людина з ширшим розуминням чи з геніяльною думкою, яка прозріла й відкрила загальне значіння тих фактів.

Історія науки знає чимало таких геніяльних голов, але вона не обіймає богато, стоїть часу. Скільки таких геніїв трапляється в одним столітті? Скільки їх маємо тепер? В самій Америці працює сегодня яких 6,000 біольогів. Та чи богато між ними Дарвінів? Чи богато геніїв, що завтра або по завтрі заблисне якимсь епохальним відкриттям чи все-обемлюючою теорією? Може й ні одного немає. Але проте їх робота потрібна. І вони не можуть сидіти з заложеними руками й ждати, поки зявиться новий Дарвін. Навпаки, здебільша це люди робучі, пильні, в своїй професії добре вишколені, які можуть зобирати й досліджувати факти і виконувати частину тої широкої праці, на якій опирається поступ в науці не менше, як на геніяльних думках і відкриттях поодиноких одиниць. І розуміється, що та маса учених робітників може красше зробити свою роботу, коли вони працюють організовано, помагають один одному, роблять спільні пляни, діляться роботою і здобутками своєї праці й можуть використати нові методи і здобутки наукових дослідів.

У В А Г А.

ВСІХ НАШИХ ВІДДІЛОВИХ УРЯДНИКІВ, ДОПИСУВАТЕЛІВ, ПЕРЕДПЛАТНИКІВ І ЧИТАЧІВ СВОБОДИ ПРОСИТЬСЯ ВІД ТЕПЕР АДРЕСУВАТИ ВСЯКІ ПИСЬМА ТАК: SVOBODA, P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

Осип Маковей.

ВЕЧІРНЯ МРІЯ.

Ти як сон, ти як тиха весняная казочка,
Бо ти й казка моєї сумної душі,
Що до мене часом прилетиш, мов та пташечка
І щебечеш мені у вечірній тиші.

Я тебе так люблю, моя мріє вечірня,
Осолодо життя і кринице краси,
І бажаю тебе, моя любочко вірная,
Як бажає потоптана травка роси.

Приходи ти до мене щодня так тихесенько,
Як той запах квіток, що із вітром летить,
І співай мені все свою пісню милесенько
Та пести як дитина старого пестить.

І закрий мені очі рукою маленькою,
Нехай я на минуле життя не дивлюсь,
І втомившись журбою тяжкою тривенькою,
У просторах незнаних світів загублюсь.

1902.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Беручи на себе ініціятиву створення національного хору в Ню Йорку „Український Народний Дім" просить всіх, хто цікавиться і любить український національний спів та хоче взяти участь в хорі, голоситися до галі ч. 4. Укр. Нар. Дому кождого вівтірка і четверга від 8-ої до 10-ої вечером.

„Український Народний Дім" закликає всіх своїх членів, голов національних товариств, їх членів, батьків та матерій помогти своїм впливом створенню в Ню Йорку так важної для національної справи організації, як „Український Національний Хор".

Щоби поставити творення „Українського Національного Хору" на практичний грунт і дати йому відповідно художний напрямок „Укр. Нар. Дім" на власні кошта запросив до організації і провадження хору славного артиста, оперового співака і дириґента п. Николу Карлаша.

3,5,8,10,4,6

Заряд „Українського Народнього Дому".

ТЕЖ СВЯТИЙ ВЕЧІР.

Радник Вальдемар Метелицький (колись Володимир Метелиця) сидів у своїм кабінеті і попиваючи чорну каву з лікером та потягаючи пахучий дим з доброго сигара, читав Бремове „Життя звірів".

Його останніми часами цікавив так званий закон Мімікри: Як тії всякого рода „бестії" пристосовуються до життя. Як жаби уподобнюються до листків, сибірські заяці до снігу, і т. д., щоб лекше зберігати себе в боротьбі за життя. „Нічого не порадиш. Кождому життя миле", казав пан Вальдемар кладучи гарну, севрську філіжанку на круглий металевий столик біля печі. Похилився на стінку вигідного, скіряного фотелю, книжку на коліна поклав і примкнув повіки.

Нараз почув на очах чиїсь пухкі і теплі долоні.

„Вгадай хто?"— питався змінений жіночий голос.

„Щеб не вгадав. Котуська!"

Долоні поплескали його по обох румяних лицях.

„Ой ти, ти, старенький мій!" — говорила пані Вальдемарова тим любим голосочком, котрим промовляла звичайно, як хотіла грошій.

На голові мала новий з раєром капелюх, на ногах модні, теплі боти. Футра ще не вбрала.

„Котуська куди?" — спитав пан радник.

„До міста. Моні-моні-моні!" — і наставила праву пахучу долоню.

„Котик бідний, моні, моні, моні, нема... Нема", — відповів так само пестливо пан Вальдемар.

„Котуська буде плакати, Котуська хоче до театру. Нині Ріголетто. Котуська купить наперед два добрі білети, для себе і для свого котика". Мов для принади заспівала одну з жіночий арій з Ріголетта, на її гадку найкращу.

Пан радник відложив книжку, встав, приложив ліву руку до серця, а праву з емфазою відкидаючи в бік затягнув: „O, o wie truegerisch", наслідуючи чудовий голос Піккавера.

Пані Вальдемарова руки, мов до молитви зложила.

Побожно вислухала співу аж до останнього фляжіолету. Зітхнула: „Боже ти мій. Що за голос, що за розуміння!"

„Правда?" — не без гордощів відповів пан радник. „Отже тоді, пощо котусьці трудитися до театру. Нині такий мороз. Ще перестудиться любця. Посидимо в хаті. Я тобі всього Ріголетта проспіваю".

„А оркестра?"

„Маємо фортепян. Можемо й на чотири руки".

„А костюми? На сцені і в льожах?"

„Отож то й говори. Головна річ костюми. Нічого не порадиш". Він витягнув банкнот і тримаючи його в двох пальцях приговорював: „моні - моніцьом!"

Пані Вальдемарова цмокнула чоловіка в чоло, вирвала банкнот і як кітка вискочила з покою.

Дивився за нею, як перебігала доволі довгий сальон. Обернулася. Кинув їй двома пальцями поцілуй і покрутив головою.

„І роби ти з такою що хоч".

Що правда, пан Вальдемар великої охоти нині на оперу не мав. Треба вбирати смок, лякери тиснуть трохи, стоячий ковнірець гнітить, а до того Ріголетто він знає на память.

Цілий вечір кланяйся і відклонюйся, роби то поважну, то веселу міну, проходжуйся у фоє і не смій закурити сигара. Він вже до того за старий і за вигідний.

Але, як маєш молоду, ґарну жінку та ще з такого „дому"— мусиш. Жінки, як бритви, з рук не випускай. Небезпечно... І пан Вальдемар вдоволено пройшовся по своїм кабінеті. Особливо любив ходити по тім великім перськім дивані. Купив його на ліцитації, як оден банкер збанкрутував. І той металевий столик і ті „клюбзеслі" також від нього. Купив за песячі гроші. І взагалі до цілого того панського „урядження" він прийшов так сказати хитро, мудро, невеличким коштом. Йому попросту везло. Фортуна ніколи хвостом до нього не оберталася, все „фронтом". Вальдемар Метелицький мав щастя. Скоро аванзував, як купив акції, то йшли в гору, купив льос, то виграв, мав таке щастя, що аж „фе!" А вершком усього, то була жінка. Де він, син бідного сільського учителя сподівався коли оженитися з панночкою, що мала графів у своїм роді. Вправді бідна була і сорочки цілої на хребті не мала, алеж „раса", раса, пане добродію і „шик" і тая невинна кокетерія, без котрої гарної жінки не було, нема і бути не може.

Пан Вальдемар підступив до вікна. Падав сніг, на вулиці була каша. Його жінка кивнула на авто: „Той кив руки!"— і він з захопленням покрутив головою. Шофер відчинив двері. Вона підняла суконку, блиснула — панчішкою, радник мляснув устами: „раса, раса, тай годі!"

Авто рушило, бензина закурилася за ним,— тю!

Пан Вальдемар Метелицький зітхнув і відійшов від вікна. „Поїхала котуська. А жаль. Радо бувби я нині посидів собі з нею. Радо..." Так мало коли сидять у двійку. Все театр, концерт, равт на добродійні цили, гості, і так минають їм літа. У неї їх ще богато, а в нього вже славити Бога і лисина, як місяць на небі і в боці шпигає, пожив собі трохи на світі.

Літом поїдуть над море, в осени встрикування, зимою Штайнах, а там, — але даймо тому спокій, не затроюймо собі життя. Треба прямо пристосовуватися до свого окруження і — годі.

Хтось несміло постукав у двері. Увійшов льокай.

„Ще не треба світити, ще час", — відганяв його пан радник.

Льокай поправляв свою білу краватку і кашляв.

„Хочеш наперед платні?"

„Ні, прошу ясного пана".

„Виходу?"

Льокай мовчав.

„То чого торчиш?"

„Я, прошу не гніватися на мене, я прийшов подякувати за службу".

Пан Вальдемар Метелицький зірвався на рівні ноги.

„Чи ти здурів, Ізидор".

„Я прошу пана тільки для них (він рукою показав поза себе) я тільки для них Ізидор, а для ясного пана Сидір".

„Ну так, розуміється, Сидір Роговий. Знаю. Так, чи ти тоді здурів, Сидоре?"

Пан радник не міг собі уявити дальшого вигідного життя без того „хлопця". Тому хлопцеви було літ трийцять. Але пан радник взяв його хлопцем, викрутив від війська, обчімхав, привчив до фрака й рукавиць, одним словом зробив з Сидора чоловіка. А то бувби до нині молотив, орав і возив гній на селі. Яка невдячність!

„Зле тобі в мене?" — питався пан радник. „Не плачу тобі що першого, кривджу, зневажаю, чогож ти хочеш іти?"

„Бо я вже довше витримати не можу".

„З ким?"

„Та з ними усіма. В душу мені з чобітьми залазять".

„А ти до мештиків привик, що?"

Пан радник любив іноді й пожартувати з Сидором. Краянин. Тільки й свого чоловіка в тій хаті що він.

Він і Шевченко.

Пан радник глянув на шафу з книжками, де стояв бюст великого поета, в шапці і в кожусі і на своє диво побачив, що його там нема. Але не питався Сидора, де подівся Шевченко, тільки натякнув на платню.

„Як тобі за мало, то можу підвисшити на дві-три короні в місяць, не мнися, говори".

„Дякую ясновельможному панови, але тут не в грошах річ, а в гонорі".

„В гонорі?"

„Так, у гонорі. Бо я хоч пішов на службу, але гонору свого не продав". Сидір Роговий горячився. „Я маю такі болючі місця, котрих нікому доторкатися не вільно".

„Приміром?"

„Вони насміхаються з моєї мови".

„З мови? Як?"

„Ріжно. От приміром Рузя витріщить очи, здавить горло і грубим поганим голосом каже: „и-ми-ни-ни". Ніби то вся наша мова така груба й погана. Я того стерпіти не можу. Я її..."

„Заспокійся, Сидоре. Я гадав, що ви з Рузею добре, що між вами навіть теє... теє..."

Сидір не перечив. „Та вона, прошу пана, дівчина гладка, але най буде собі не знаю хто, а мови моєї обиджати не смій, бо вона моя і найгарнійша з усіх".

„А більше що?"

„Кухарка знов усе про політику зачинає. Натякає на те, що ніби то ми печеного леду захотіли, „куди кухті до патини" говорить. А мені вже й так тяжко на серцю, що я у стрільцях не служив. Мене вже й так совість гризе, я того стерпіти не можу".

Пан радник тарабанив пальцями по столі. „Гум... Алеж бо ти ані в Рузі, ані в кухарки не служиш, тільки в мене і в ясної пані. А ми тебе не обиджаємо, правда?"

„Пан ні, але ясна паня..."

„Паня?"

„Не во гнів панови кажучи, раз я подавав парасольку і опустив, а ясна паня відвернулися і тільки одно слово сказали".

„Яке?"

„Хлоп..."

Радник скривився. Але запанував над собою: „То ще не є ніяка обида. Нераз про найблищих приятелів кажеться: добрий хлоп".

„Так, але як воно кажеться! Всьо, прошу ясного пана, можна сказати, але як і коли. А то вони натякають на те, що ціла наша нація хлопська, меньше вартна від них. Мене це болить. Бо можна бути хлопом і більше вартувати за деякого пана".

„Розуміється", — відповів пан Метелицький насуваючи з боків на свою лисину останки фарбованого волосся. Сидір взяв з фотеля Бремове „Життя звірів" і поклав на своє місце у шафі, щіткою постирав попіл зі столика і кришки з тісточка зібрав на срібну лопатку. Поправив диван і став біля дверий.

Радник лівою рукою бороду підпер, як на розправі в трибуналі, коли мав рішати якесь скрутне питання.

„Тільки всього?" — спитався Сидора.

„І богато більше, чого я говорити не смію".

„Кажи!"

„Навіть віри нашої не пошанують".

Пан радник підскочив, якби його хто шпилькою вколов.

„Якто віри?"

Сидір відкашельнув, поправив краватку і почав: „Нині, як ясному панови відомо, в нас святий вечір".

Тепер знов пан радник відкашельнув. „Святий вечір... І що?"

„А завтра Різдво. А вони мені кажуть тріпати дивани. Мусиш — говорять. Чий хліб їси, того свята святкуй. А я знаю, що я ясного пана хліб їм, а ясний пан..." і він не доповів, урвав.

Пан радник встав і пустився по своїм кабінеті. Ходив кругом стола. Потім до сальону пішов і знов ходив, заложивши руки в кишені. Аж нараз вернув і став перед Сидором. „Кажеш, в нас нині святий вечір?"

„Так, прошу ясного пана. Сніг паде, так біло кругом, якби хто стіл дамастовим обрусом накрив".

„Біло, кажеш..."

„Егеж. Чисто так, свіжо. Принесли сніп, поставили в куті, діти першої зорі визирають".

„Визирають".

„Егеж! Аж їх нема. А мати борщ варить, з ушками. Наша кухарка такого не вміє. Де, де, де!"

„Добре кажеш. І що?"

„А батько просфору медом мастить. Всі підходять, діляться з ним, бажають собі всякого добра".

„Всякого добра, кажеш. Говори дальше, говори".

„Потім їдять вечеру, потім діти квокають у сіні, батько кутю кидає на стелю, а під вікнами колядники.

Бог предвічний, Небо і земля, Нова радість стала.

Прошу пана, я других таких гарних пісень не чув. Забийте мене, а я все таки скажу: не чув".

„Гарні пісні", — притакнув пан радник, особливо Нова радість стала... І він, забуваючи про все, став півголосом співати тую дивно-сумну пісню. І Сидір теж, забуваючи про все, став потягати за паном. Оба забулися, обох їх коляда потягнула з далекого, чужого міста в своє рідне село. Пригадав собі пан радник сільську школу і батька учителя і маму, що гірко працювала, щоб вижити з малої платні і сестру, що на швачку до сусідного міста пішла, щоб свому братови гроші на школу посилати і навіть не сказала йому нічого, все-все пригадав собі пан радник співаючи тую „Нову радість". І сумно зробилось йому в душі і соромно якось, ніби він винуватець якийсь, ніби на його совісти довг, котрого він не сплатив.

„Знаєш, Сидоре, що? Літом поїдемо до дому".

„До дому?"

„Поїдемо до дому, Сидоре. Подивимося, як там тепер. Підемо до церкви і на цвинтар, помолимося за померші душі, відвідаємо живих. Може що доброго зробимо..."

Сидорови засвітилися очи.

„Щож? Покинеш мене? Підеш шукати иньшої служби".

„Лишуся. Нехай їх всіх!" — Сидір хотів по рідному заклясти, але вкусився за язик.

„А тепер, знаєщ що? Зробимо собі святий вечір".

Добув з портфеля стокороновий банкнот.

„Бігай під „Золоту рибу". Там у пятницю мають звичайно фашерованого щупака. Візьмеш півмисок. Як що і голубці є — купиш також. Знаєш — там сходяться всілякі еміґранти".

„Знаю, прошу ясного пана".

„В цукорни накупи тіст, в кольоніяльнім склепі бакалій, щоб було як слід".

Сидорови два рази не треба було казати. Сів в авто, не так расово вправді як його паня, але за те обіцяв шоферови на пиво і за пів години був назад.

* * *

Якже здивувалася паня Метелицька, коли вернувши з білетами на Ріголетто, застала їдальню освітлену „аль джіорно", стіл прибраний, а під столом сіно.

„А це що?" — спитала чоловіка.

„Це, Котусько, мій святий вечір.

„Святий вечір, нині?"

„А завтра грецько-католицьке Різдво".

„А щож буде з білетами?"— спитала.

„Най іде Рузя з кухаркою. Нам Сидора досить".

Не було ради. Ясна паня робила добру міну. „Мій старенький дотепний часом", — плескала мужа по румяних лицях, як Сидір пішов по заморожений шампан.

Вальдемар поцілував її в пахучу руку. „А де мій Шевченко?" — спитався нараз.

„Той в кожусі і в шапці?"

„Той, — великий поет".

„Я сховала. Дуже порошиться".

„Дам побронзувати. По вечері постав на своє місце. Сумно мені без нього в покою".

По імпровізованій вечері пан радник відчинив фортепян. Ударив кілька акордів. „Послухай нашої коляди".

І він заспівав: „Дивна радість стала".

Радникова зложила руки як до молитви. „Що за голос! Яке розуміння", сказала захоплена.

„Правда?" — відповів не без гордощів радник.

— — — — — — — —

В пустій кухни колядував Сидір, аж дзвонили вікна. Вся камяниця відчиняла вікна, хто це так гарно співає.

Богдан Лепкий.

З ІСТОРІЇ ВОРОЖБИЦТВА.

Всі знані нам первісні і культурні народи від давна мали мущин і жінок, що займалися ворожбицтвом. Самособою не дасться заперечити, що були й ворожбити, які проповідуючи будучину, свідомо обманювали. Але багатьом із тих людий, які займалися проповідуванням майбутнього, заподіяли би ми велику кривду, колиб назвали їх шарлятанами. Вистарчить вказати на історичних жидівських пророків. Ці люди показались справдішними вчителями народа й знаменитими дорадниками в усіх політичних і господарських справах. Вони старалися також вдержати віру своїм землякам. Муситься їх взагалі вважати носіями найвисшої моральної свідомости Жидів. Але й ці пророки, що ділали тому стільки тисяч літ назад, не були перші, що передбачували наближення надходячих подій. Подібні люди обдарені передбачуючим зором, були вже між Акадійцями, Асирійцями, Халдейцями і богато иншими ще нині жиючими або давно вимершими народами.

Проповідування будучини є ріжне, відповідно до часу і народу. Найдавнійші способи проповідування майбутности є мабуть **халдейські**. Ця галузь азійської магії поширилась опісля через Єгипет також у західних краях. Ворожбництво **Греків і Римлян** було в звязи з религією, а займалися тим священики. У славних пророчень у Дельфах і Додоні промовляли боги устами жрекинь. Жрекині заки виголосили пророчню, переходили в стан екстази. В Дельфах ділялося це при помочі випарів, які там добуваються з землі, а в Додоні ворожка пила ошоломлюючий напиток. Звісне є, що обох пророчень питалися про раду не лише Греки і Римляни, але й чужинці иншої віри. Крім пророчні були ще инші способи, як відгадувати будучину. Так, приміром, із **лету птиць**. Взагалі вважали добрим знаком, коли птахи, яких стрінулося на отвертому полі, летіли з права в ліво.

Так звана **некромантія**, цебто випитування померших, у Халдейців (учителів Греків) була строго заборонена. Але Атенці мали для цього спеціяльні формули заклинання. **У Римлян** ворожбицтво зазнавало великого пошанування аж до кінця републики. Кождий Римлянин, що вважався образованим, мусів уміти пояснити деякі знаки дані від богів. Для державних цілей були урядники, авґури (ворожбити). Цезар настановив був шіснацять авґурів. Ці державні ворожбити слідкували не лишень лет птахів, але й домашньою птицею послугувались до своїх ворожб. Тому держава держала кури на свій кошт. Коли хотіли дізнатися, чи якась справа піде зле або добре, то дивилися, як кури їдять кинене їм зерно. Коли їли захланно, то це був добрий знак. Колиж не хотіли їсти, то справа стояла дуже зле. Урядник, що слідкував кури, називався Pullarius. На війні мусів такий Pullarius усе бути з койцем повним курей. Етрурійці (які навчилися майже всякого ворожбицтва від Халдейців) ворожили з **внутренностей** вбитої жертвенної худоби. І небесні явища, як **лискавка й грім** служили до відгадування будучини. При цьому вважали, в котрому місці повставала лискавка. Ліворуч глядача зверненого на полудне, на боці де сходить сонце, появляються щасливі знаки. Вкінці римська держава мала т. зв. **сибільські книги**, які містили багато ворожб. Їх також радилися. Книги ці мав купити король Тарквіній Суперб від якогось незнаного маґа. Вони згоріли підчас пожежі около 400-го року (по нашому численню), тому зміст їх незвісний. **Германці** ворожили зі **снів**. Робили це священики звані Друїдами і жінки. Жрекиня Веледа предсказала упадок римської держави, хоч Римляни, щоби позискати її в свою користь, давали цінні дарунки. Завдяки цій ворожбі, Веледа сталася могучою політично особою, її почитали майже як бога.

Ворожбицтво **новійших часів** є у звязи з **ясновидінням**. Найвизначнійшим представником ясновидіння треба вважати шведського природника Емануіла **Сведенборга** (1688 до 1772 р.). Багато з його пророцтв потвердили найдостовірнійші люди тих часів. Так прим. Сведенборг предсказав раз день і годину, коли скінчиться якась подорож корабля. Цікаве, що поданий час був значно коротший, як коли небудь потребували для корабельної подорожі. Иншим разом спитали Сведенборґа, хто з присутніх умре перший. Він назвав одного і сказав довірочно питаючому, що той чоловік, який зовсім не чується хорим, уже слідуючого дня помре в чверть на 6-ту рано. Пророцтво сповнилося точно. Сен Жермен предсказав російській царици побіду біля Великого Єґердорфу, а тодішньому графови Понятовському предсказав, що буде королем Польщі кілька літ наперед.

Таких примірів можна подавати дуже богато. Та з кількох примірів можна вже пізнати, що з старинних часів до нових у таких ворожбах, пророцтвах є чогось богато нерозясненого. Щодо ворожбицтва можна навести погляд славного фільософа Канта: „Не муситься в усе вірити, що говорять люди; але не муситься теж вірити, що вони говорять це зовсім безосновно".

ЖАРТИ.

На ринку.

Яка є ріжниця межи коровою а молочаркою? — Корова дає все добре молоко, а молочарка звичайно фальшоване, але за те молочарка дає на борг, а корова ні.

В дворі.

Фірман до пастуха: Прокопе, а що то за крики в дворі? — Пантух: Не знаю добре; або панночка вчиться співати, або шельма куна впала до курника...

Розумні.

Був у батька та син Грицько. От Грицько пішов на вулицю, а злодій заліз у комору. Батько чує, що там щось стукає, тай питається: „Се ти, Грицю?" Злодій: „Та вже-ж не хто!" Береш кожух? Злодій: „Та вже-ж не що!" Батько: „Візьми і сірак!" Злодій: „Та вже-ж не як!" Батько: „А може і кожушину?" Злодій: „Та вже-ж не покину!". Оглянулися раненько батько з сином, а вони осталися так, що нічим і пальця обгорнути...

Рахмайстер.

Малий Павлуньо бачить у перекупки гарні яблока. Приступає і питає по чому. — Шість за пять сотиків, каже перекупка. Тоді Павлуньо: Як шість яблок за пять сотиків, то пять яблок за чотири, чотири за три, три за два, два за один, а одно за дурно. Тож я беру собі се одно... — і пішов.

Ой у лісі край доріжки
Вільха усихає,
Покинув мя мій миленький
Тай гадки не має.
А я собі не журюся
І не знаю туги,
Покинув мя пустий вітер
Найдеться ще другий.

ЧОМУ ЛИСТЯ ПАДЕ З ДЕРЕВ?

(Гра красок листя ростин в осени. — Ріжнородність праці ростинних комірок. — Зміна діяльности ростинних комірок в осени. — Опадання листя. — Чатинні дерева в зимі.

Пророда є строга й безоглядна в своїх уладженнях, коли ходить про добро її роду. Примір такий бачимо в одній з цікавших її тайн так простої нібито діяльности дерев, як відкидання листя в осени.

В осени холодні дні й вітри нищать останки листя й зелені дерев. Коли в погідний день ввійти в ліс, який ми знали в літі з багатства зелені, він повитає нас у новому, зміненому одязі. Там, де бреніла недавно могутня, радісна пісня життя, зелені і гомінкого співу птичок — уже царить спокій і мелянхолійна повага змучення. Цеж таємна, холодна цариця-осінь перейшла лісом і ось на скраї зачервонілись коралі орябини, а там калини, там знову з її віддиху счорніло терня. Глибина ліса змінилась також під ударом її чародійної палочки. В холодному, хрустальному воздусі міниться сонце на листях усіми відтінками красок, від зеленожовтих, ржаво-брунатних аж до кроваво-червоних, начеб ліс хотів суперничати з чудовими старими гобелінами. Під ноги стелиться зівяле, спадаюче колоровим дощем листя, хоч день теплий і навіть найменший подув вітру не відриває їх від дерев.

Чому паде листя з дерев? Ствердили ми, що не вітер відриває листя від галузя, а робить це само **дерево**, як би з власної волі. Отже мусить бути якась глибша причина того відкидання листя ростинами — не конче вітер. Не є теж виключно причиною того **мороз**, як багато людий думають. Перечить тому передусім факт, що нераз у теплий осінний день загально зачинає падати листя, а **насамперед зміняється краска листя.**

Щойно досліди природників відслонили нам значно загадочний процес і повчили нас, що цей процес опадання листя приготовляє дерево **значно скорше**, бо ще в повні літа. Не беремо тут під увагу звісного знавцям ліса чищення корони деякими родами дерев, При цьому тратять вони від липня до вересня 10—30 процент листя. Приміром **вишня** перенесена в тропічний клімат, до Бразилії, де нема зими, скидає листя, так як і в своїй батьківщині. Щойно як мине більше літ, призвичаюється задержувати своє листя способом вічно зелених ростин. Той процес опадання має глибшу основу, звязану з їх внутрішним життям.

Колиб ми могли ціле літо обсервувати і досліджувати при помочі мікроскопу середину (нутро) дерева, відкрили би ми, яка там відбувається безперестанна, ріжнородна і систематична праця. Поділ праці ростинних тканок (найдрібніших складових частий ростини) є ріжнородний. Ціле літо деякі комірки в корінях черпають із землі воду з розпущеними в ній мінеральними солями. Інші допроваджують той корм до кождої части ростини. Комірки, що містять зелень, працюють також інтензивно, бо їх завданнем є доповнення поживи. Вони то при помочі соняшної енергії витворюють із безводня вуглевого квасу (який беруть із воздуха) — цукор і мучку. Ці складники служать до вживлення і розбудови ростини.

В осени праця цих дрібних робітників-комірок зміняється. Як настане перший мороз, коріння перестає допроваджувати до ростини воду зі змерзлої землі. Парування за посередництвом листя мусить тому устати, щоби ростина не втратила води, що є в її нутрі, конче потрібної до життя. Тому дерево позбувається свого листя перед тою критичною хвилею.

Але щож перестерігає їх, зглядно як вони відчувають грозячу їм небезпеку, того природники покищо не вміють пояснити. Одначе знають цілий ряд явищ, що виступають у нутрі ростини; явища ці вказують, що ростина завчасу приготовляється на цю хвилю. Ось іще заки скінчилося літо, дерево, в повні зелені зачинає опорожнювати своє листя з засобів, стягаючи їх до пня. З тою діяльністю вяжеться власне тайна зміни красок листя. Зелені складники тратять зелень, в листях зявляються складники жовті і червоні. Вони мішаються разом із зеленим складником у ріжній пропорції, витворюють загально звісну чудову мозаїку красок.

Колиб тепер опорожнене вже з кормового матеріялу листя нечайно зірвав вітер або ростина сама скинула, це получене було би з величезною небезпекою для ростини. Відорвім прим. у повному літі листок якоїсь ростини, самособою в місці, де відірвано повстає ранка. Скількох то тисячів ран отворилося би, колиб багато листя відірвалося би, колиб дерево не було на те належно приготоване. Рани такі загрожують, що ними дістались би бактерії і дрібонькі галапасні гриби; тими ранами випарувала би вода. Тому дерево мусить боронитися, а робить це простим способом. У насаді хвостика листка витворюється „відділююча" тканка, що складається з комірок із тоненькими стінками. Місця їх скоро завмирає, зсихається. Так повстає ізолююча верства, т. зв. корок, котрий теж вчасно відділює листок від гильки.

Тимчасом у кутиках хвостиків листя повстають, заложені на слідуючий рік пуплішки; до них тепер ростина спрямовує корм, бо вони є новою генерацією, надією дерева. Щораз менше доплиівають віджевлюючі соки, що кружляють в дереві, до старого листя, аж вкінці одного дня доплив зовсім уривається: і ось листя, спрацьоване після виконання свого обовязку відлучуються як безужиточні та завмирають на дереві, заки ще відпадуть. Вітер а ще більше мороз розриває оконечно ніжну тканку корка, а листя без шуму, без нарікання усувається тихесенько й стелиться у стіп родинного дерева.

Чатинні дерева, котрі за деякими вимками, скидають шати що року, задержують зелень зимою завдяки цьому, що їх шпильки мають уладження, які забезпечують від шкідного виділювання води. Вирізнюються теж великою відпорністю на вплив холоду.

ЯК ОХОРОНИТИСЯ ВІД ПРОСТУДИ.

Коли людина слаба, тоді вона сама старається відвискати здоровля. Але труднійше переконати її, щоб оберігати здоровля, поки здорова й коли ще його має. Та це мало хто заздалегідь дбає, щоб захоронитись перед такою слабістю, як звичайна простуда, якої здається час від часу нікому не минути і яка сама собою ніякої особливої небезпеки не представляє. Та на ділі воно не так і від звичайної простуди часто починаються тяжкі хвороби, як ось інфлюенца, запалення легких або й сухоти. І передівсім хто часто простуджується, той повинен оглянутись, чи тому нема глибшої причини. А хто здоровий, той повинен присвятити трохи уваги, щоб слабости не набавитись. Американське „Товариство для боротьби з туберкольозою" подає такі правила „як охоронитись від простуди":

1. Уживати як найбільш свіжого воздуху за дня і в ночі спати при відкритих вікнах. Одначе не сидіти й не спати на продуві.
2. Глибоко дихати й хто того не вміє, заправлятись до глибокого віддиху.
3. Не переїдатись, особливо солодкою їжою.
4. Уважати на жолудок, щоб не набавитись нестравности.
5. Не перетомлюватись.
6. Уважати, щоб носові проводи все були чисті і свобідні.
7. Перед їдженням все мити руки і не пхати пальців до носа і в рот,
8. Гартувати шкіру на всякі зміни температури, холодними купелями, масажом і натиранням.
9. Одягатись відповідно до того, чи на дворі тепло чи холодно.
10. Коли хто простудиться і слабість швидко не минає або вертається — порадитись доброго лікаря.

Як сказано, сама собою простуда неважна. Але вона може попереджати инщу, гіршу слабість. Не треба забувати, що в Америці нараховують близько мілїон випадків активної туберкульози і мабуть стількиж других, в яких слабість ще не розвинулась і не виступила.

ГАЙДАМАЦЬКИЙ СКАРБ.

Повість з кінця XVIII століття.
За **В. Лозинським**
переповів **Михайло Ценівський.**

(3)

— І я волів би!... — засміявся Фоґельвандер.

— І пан капітан волів би?— підхопив Шахін — таж то лише від вас залежить!

Офіцир поглянув на жида, начеб сумнівався, чи він при здорових змислах.

— Замінити хлопа в дукат, то штука, що? — говорив Шахін дальше — замінити опришка в золотого голяндського лицаря, то здається, неправдоподібне, а воно на ділі так легко!

— Плетеш як божевільний, не розумію тебе — відізвався Фоґельвандер.

— Куплю сто Гайдамаків — сказав виразним, повільним голосом Шахін і глянув мерщій на офіцира, щоби переконатися, яке вражіння зробили на нього ці слова.

Фоґельвандер подався взад здивований. Загадочні слова, котрими досі Шахін кружляв довкола ціли, наче хижа птиця вколо своєї жертви, станули перед ним у всій огидливій, зрозумілій наготі.

Знав тепер, хто це такий отсей його непрошений гість.

То був „торговець душ".

Такі люде, такі торговці душ, як Шахін, зовсім не є видумкою повістярської уяви.

Вони дійсно були в цих часах, ходили по світі, займалися безкарно своїм ремеслом. А саме стрічалося таких людців саме в хвилі, коли починаємо наше оповідання, в початках, як здавлене уманське повстання... Велике число полонених селян, котрих смертю годі було покарати, а котрих віддано на самоволю малих комендантів, а часом звичайних рядових, — спричинило цю страшну, остогидну торгівлю...

Бувало, що турецькі агенти купували спійманих і забирали їх як невільників. Був то найогиднійший ясир, бо здобутий не правом меча і добичі, але найпідлійшої виміни.

Хотинський баша, так близький місця страшного бунту, радо купував полонених, допрошувався навіть до цього живого товару. Заховалося навіть історичне свідоцтво цієї огидної торгівлі, одної з найсоромнійших приміет цих сумних часів.

Браницькі, коронний ловчий, котрий з своїм корпусом карав Гайдамаків,— так пише в одному зі своїх листів до короля Станислава Августа:

„Колиб я був уважав чесною для мене інтратою, то я за цих людей (Гайдамаків) від Турків за одного по 500 левів діставби..."

———

Коли Фоґельвандер почув таке несподіване предложення, не в силі був зразу відповісти. Слідувала хвиля мовчанки. Перший перервав її Шахін.

— Куплю сто Гайдамаків — повторив рівнодушно і спокійно, начеб говорив про найзвичайнійший крам — і плачу дуката за штуку... Сто штук, сто дукатів...

Фоґельвандер був вельми легкодушний, був у прикрому положенні, сума була примамчива. Одначе в його душі Шахінові слова викликали почування відрази й обурення.

— Підляко, — сказав поглядаючи сердито на Шахіна — так ти і людьми торгуєш?

— То не люде, то гайдамаки...— відповів Шахін із фільозофічним спокоєм.

— Приповідка каже — додав — купити не купити, поторгувати можна. Шахін добрий до інтересів. Дам півтора дуката за штуку...

Колиж бачив у очах офіцира все ще вираз обурення, говорив дальше:

— Чому ви, пане, гнїваєтеся і чого чудуєтеся? Пане офіцир, берімо справу спокійно. Що тут страшного і злого? Абож я цих полонених купую на заріз? Хочу їх купити до роботи. Що краще: чи продати їх, чи жахливо стратити?... Вже й так на всьому шляху до Камянця коні не хочуть іти, що дерево, то висільник, що містечко то палі, а на них опришки. Хай пан капітан спокійно роздумає...

Цікаве, Фоґельвандер дійсне почав роздумувати. Докази Шахіна, коли не переконали його, то бодай успокоїли перше вражіння відрази й обурення.

Запримітив це зараз Шахін. Зручно використовуючи хвилю, говорив дальше:

— Яка їх доля ві Львові, тих нещасливих бранців? То правда, що вони не знали милосердя, то правда, що пролили богато крови — то все правда, алеж вони таки нещасливі. Мені самому крається серце, коли дивлюся на них. Гинуть із голоду і від буків жовнярських, живцем душаться в темницях. Чи не краще дати їм зарібок, дати хліб і мати чесний пожиток?

Шахінові слова, здавалось, дійсно говорили правду. Зміна в долі гайдамацьких полонених не могла випасти на гірше. Таке пожалування гідне і нещасливе було їх життя у Львові. Фоґельвандер здвигнув лише раменами.

— Шахін панові рітмайстрові не предкладає нічого такого, що нарушувало би офіцирську честь — говорив торговець душ — сам найяснійший король приказав, щоби гайдамакам дати чесну працю, як людям, а не знущатися над ними, як над худобою або лісовою звірюкою...

— Але король певне не позволив на таку торгівлю — додав Фоґельвандер. — Зрештою, мій пане Шахін, то не від мене залежить. Я сповняю лише приказ моїх начальників і не маю права розпоряжатися вязнями. Іди до коменданта.

Шахін скривився на ці слова.

— Колиб я був хотів пійти з орудкою до пана Коритовського, то не прийшов би був до вас, пане капітан. Пощо тут пана коменданта, коли ми самі можемо полагодити це?

— То неможливо, — відповів офіцир. — Кожен вязень почислений і записаний. Колиб я навіть хотів добити з тобою цього дивного торгу, то не бачу ніякого можливого способу.

Шахін засміявся глумливо, начеб хотів доказати, що цей закид зовсім безосновний.

— Колиб лише стільки журн! — викликнув. — Таж пан рітмайстер знає, що король позволив подільській і українській шляхті реклямувати цих гайдамаків, що походять із її дібр. Маю при собі кільканацять таких реклямацій з підписами ріжних панів шляхти. Повписуємо лише назвища полонених і справа скінчена.

Фоґельвандер вагався хвилинку. Шахін обмотав його наче зміний дівол-спокусник. Перейшовся кілька разів по кімнаті, начеб боровся сам із собою. Сума стокількадесять дукатів мала для нього нині велике значіння, варта була більше як колись тисяці...

Одначе ця внутрішня боротьба не тривала довго. З глибини душі виривався виразний голос протесту проти такої осоружної торгівлі. Фоґельвандер задріжав сам перед собою, що хоч на хвильку міг вагатися сам перед собою в такій справі.

— Ні! — сказав рішуче — ні, то не може бути!

Шахін пробував іще раз своєї краснорічивости. Одначе Фоґельвандер перебив йому і не позволив говорити.

— Коли не може бути, цебто коли пан рітмайстер не хоче, хоч Шахін дав би витягнутися на двіста дукатів... то хай і так буде. Але коли пан ізза людяности відказав мені одну просьбу, то ізза такоїж людяности не відкаже иншої. Я знаю, що між спійманими Гайдамаками був один, котрий мене трохи обходить. Мав я довгі літа наймита, добрячого мужика. Намовили його. Дав дурний спокуситися і пійшов до голоти. Один брідський жид говорив мені, що бачив, як гнали його разом із иншими до Львова. Я хотів би переконатися, чи він дійсне є тут. Можеб я поміг йому, можеб випросив його від пана коменданта.

— Коли тобі на цьому залежить, не маю нічо проти цього — сказав Фоґельвандер — якраз в цю пору найдеш їх при роботі на кармелітських шанцях. Іди там, а побачиш.

— Я був уже там, але мене драгуни не хочуть пустити. Можуть мене взяти за конфедератського шпіона. На віщо мені цього! Тепер такі неспокійні часи.

— Маю на щастя службу на цьому місці й іду там зараз, можеш пійти зі мною.

Офіцир припняв шпаду, узяв капелюх, дав жидові знак і вийшов із ним разом із хати.

Шанці й мури, які опоясували нинішний кармелітський костел, належали до найважнійших укріплень Львова. Вважали їх ключем до кріпости. Шведський вожд Штайнбок тамтуди дістався до середини Львова, а барські конфедерати також із цього боку припускали штурми до міста. Комендант Коритовський відпер конфедератський наступ.

Прочуваючи облогу „Львова конфедератами, Коритовський казав направляти шанці й окопи, що окружали кармелітський монастир. Для цієї ціли вживав гайдамацьких полонених. Стокількадесять Гайдамаків працювало тут при тачках. Кількадесять жовнірів із драгунії або коронної ґвардії у червоних колетах, із набитими мушкетами на рамені, держали сторожу над робітниками.

Фоґельвандер із Шахіном минули сторожі і війшли на головне місце роботи.

Як лише Шахін побачив нещасливих бранців, лице його змінилося майже до непізнання.

Мязи його лиця напружилися сильно, очі впали в глиб, як тигр у засідку, зачаїлися в своїй поморщеній оправі, щоби з неї, як із печери вискочити несподівано на вижидану жертву...

Дуже пильно почав розглядатися між присутніми Гайдамаками...

Фоґельвандер, котрого немало зацікавила ціла загадочна постать Шахіна, слідкував його уважливо.

Нараз очі торговця заіскрились іще живійше, засяли виразом вдоволення...

Молодий офіцир, що пильно приглядався Шахінови, був тепер свідком німої, таємної, але всетаки вимовної сцени.

Між працюючими Гайдамаками був один, що своєю поставою відбивався від товаришів недолі. Мимоволі звертав на себе око.

(Дальше буде).